

Nr 265.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående försäljning af vissa områden från det till kronopark afsatta förra fanjunkarbostället Åsen nr 5 i Jämtlands län; gifven Stockholms slott den 26 april 1912.

Under återopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen medgifva,

dels att ett i statsrådsprotokollet närmare angifvet, å en af förste landtmätaren A. O. Gislén år 1909 upprättad karta öfver hemägorna till det till kronopark afsatta förra fanjunkarbostället ^{13/86} mantal Åsen nr 5 i Hammerdals socken af Jämtlands län med ägofigurerna nr 17—21 betecknad område äfvensom det till hemmanet hörande torpet Mattistorpet med i samma protokoll angifvet område må hvart för sig från egendomen upplåtas med tillämpning af bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder meddelade närmare bestämmelser,

dels ock att de öfriga inägorna vid hufvudgården samt en mellan inägorna och den s. k. Fyrån belägen utmark må med i statsrådsprotokollet angifvet område för ett pris af 10,500 kronor försäljas till nuvarande arrendatorn af hufvudgården, Anders Nilsson, med tillträde den 14 mars 1913 och med rätt för denne att, såvida han därför ställer

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 1 saml. 209 häft. (Nr 264—265.) 2

fullgod säkerhet, betala köpeskillingen under loppet af sex år med en sjättedel årligen.

De till ärendet hörande handlingar och kartor skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Utdrag af protokollet öfver jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 april 1912.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSSVÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Petersson, anförde härefter.

I skrifvelse den 10 augusti 1908 har öfverjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt underställt domänstyrelsens pröfning en af jägmästaren i dåvarande norra Jämtlands revir C. Björkbom väckt fråga om försäljning af inägorna till hufvudgården och det därintill belägna torpet Mattistorpet å förra fanjunkarbostället ¹⁸/₃₆ mantal Åsen nr 5 i Hamnerdals socken af Jämtlands län, hvilken egendom enligt nådigt bref den 25 maj 1888 i sin helhet ställts under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning samt numera utgör kronoparken Åsen.

I anledning häraf har domänstyrelsen låtit under år 1909 förrätta saluvärdering å de till försäljning föreslagna områdena af kronoparken,

hwarefter Kungl. Maj:ts befallningshafvande med resolution den 30 december 1909 till styrelsen öfverlämnat instrumentet öfver nämnda förrettning samt en af förste landtmätaren A. O. Gislén år 1909 upprättad karta öfver hemägorna till förenämnda hemman jämte tillhörande beskrifning. Med skrifvelse den 18 juni 1910 har sedermera domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts pröfning och därvid öfverlämnat samtliga till ärendet hörande handlingar och kartor.

Af handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, följande.

Hufvudgården är belägen omkring 2 kilometer söder om Hammerdals kyrka i närheten af allmän landsväg, och Mattistorpet omkring 1,300 meter väster om hufvudgården, intill och väster om den så kallade Fyrån. Hufvudgården är väl skött af den nuvarande arrendatorn Anders Nilsson, som arrenderat densamma sedan 1875 och enligt arrendekontrakt för tiden efter den 14 mars 1900 erlagt ett årligt arrende af 250 kronor. Byggnaderna vid hufvudgården, som äro i fullgodt skick, äro brandförsäkrade för 7,900 kronor, och af dem är manbyggnaden af arrendatorn nybyggd år 1900. Till kostnaderna för sistnämnda byggnad har kronan bidragit med 2,500 kronor. Taxeringsvärdet å de utarrenderade inägorna utgör 5,000 kronor.

Egendomen har undergått laga skifte, som faststälts den 23 augusti 1859, och har därvid fått sina ägor utlagda i ett 16 kilometer långt skifte, i hvars östligaste del inägorna äro belägna. Dessa hafva därför ansetts kunna utan olägenhet för skogsskötseln försäljas, hvar emot särskildt utarrenderade torp å skogen i västra ändan af skiftet ansetts böra bibehållas till kronoparken såsom lämpliga bostäder åt skogsarbetare.

Mattistorpet, som började odlas och bebyggas af Mattias Ersson för omkring 50 år sedan, innehafves nu af hans son Jonas Mattsson på arrende för en tid af 10 år, räknadt från den 14 mars 1909, mot ett årligt arrende af 70 kronor. Mattsson har skriftligen förklarat sig villig att afstå från arrendet mot villkor, att han får inköpa torpet mot åsatt saluvärde. Torpet omfattar, sedan därtill lagts ett väster om torpet utmed norra rågången beläget, å kartan med x betecknadt skogsområde, en areal af 7 hektar 72 ar. Åkerjorden är välskött men frostländig och å torpet födas för närvarande 2 kor och en häst.

Uppskattningsmännen hafva föreslagit, att hufvudgårdens inägor med åbyggnader samt den mellan inägorna och Fyrån belägna utmarken skulle med undantag af ägofigurerna nr 17—21 å förberörda karta genom ägostyckning fränskiljas stamhemmanet och försäljas till nuvarande arrendatorn Anders Nilsson. Arealen af denna försäljningslott

skulle utgöra 18 hektar 56.7 ar, hvaraf 54.8 ar tomt, 6 hektar 88.1 ar åker, 1 hektar 89.4 ar äng och 9 hektar 21.6 ar afrösningsjord. Genom att den mellan inägorna och Fyrån belägna skogbeväxta och myrländiga marken tillades denna lott, hade densamma ansetts med god hushållning få tillgång på tillräcklig husbehofsskog. Det af uppskattningsmännen denna lott åsatta saluvärdet uppgår till 8,000 kronor.

Ägofigurerna nr 17—21, hvilka omfatta en areal af 67.7 ar, däraf 56.2 ar åker, 10.4 ar äng och 1.1 ar impediment, hafva saluvärderats till sammanlagdt 350 kronor och ansetts böra för sig försäljas såsom en obebyggd egnahemslägenhet.

Slutligen hafva uppskattningsmännen föreslagit, att torpet Mattistorpet, omfattande ägofigurerna nr 82—96, 98—100 och 104—113 samt delar af nr 102, 103 och 114 äfvensom det med x betecknade området om tillhoppa 7 hektar 72 ar, däraf 19 ar tomt, 2 hektar 19.1 ar åker, 1 hektar 57.4 ar äng, 3 hektar 23.2 ar skogbeväxt mark och myrar, 53 ar afrösningsjord och 0.3 ar impediment, måtte försäljas till bemälda Jonas Mattsson mot åsatta saluvärdet 1,200 kronor.

Arrendatorn Anders Nilsson har uti en till Kungl. Maj:t ställd, af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet med skrifvelse den 22 december 1909 öfverlämnad skrift i underdånighet anhållit att få inköpa den till försäljning föreslagna delen af hufvudgården för en köpeskilling, motsvarande det vid saluvärderingen åsatta saluvärdet. Till stöd därför har Nilsson anfört, att, då vid hans tillträde till egendomen år 1875 de flesta husen varit förfallna, han på egen bekostnad nödgats uppföra bryggstuga, stall och ladugård, hvälfd källare af sten och 2 hölador samt, år 1900 med bidrag af kronan, boningshus. Under åren 1905—1909 hade han dessutom uppfört hägnader vid gården för öfver 600 kronor samt af skogig och stenbunden mark nyodlat omkring 5½ tunnland. Under sin långa arrendetid hade han på egendomens förbättring nedlagt såväl sina krafter som de medel, han lyckats förvärfva. Då han och hans hustru nu under lång tid vant sig vid att betrakta gården såsom sitt hem, skulle det kännas mycket tungt att på ålderdomen kanske nödgas afflytta. Det vore såväl hans sons som hans sonsöners högsta önskan att få fortsätta på den torfva, där de vore födda.

Jägmästaren Björkbom, med hvilken öfverjägmästaren instämt, har anfört, att, då Nilsson så länge innehaft gården på arrende, det otvifvelaktigt måste kännas hårdt för honom att på gamla dagar på grund af egendomens försäljning tvingas att söka sig ett nytt hem. Under hela sin arrendetid hade Nilsson på ett mönstergillt sätt under-

hållit byggnaderna och väl brukat jorden. Han borde därför tillerkännas rätt att få köpa hufvudgården mot åsatt saluvärde.

Domänstyrelsen har uti sin skrifvelse den 18 juni 1910 till en början meddelat, att styrelsen ombesörjt utarrendering till den 14 mars 1912 af de till försäljning ifrågasatta områdena med undantag af det redan för tiden till den 14 mars 1919 utarrenderade Mattistorpet.

Styrelsen, som ansett de till försäljning föreslagna områdena icke vara behöfliga för kronoparkens skötsel, har icke haft annat att erinra emot uppskattningsmännens förslag, än att hufvudgårdens saluvärde, med hänsyn till åbyggnadernas brandförsäkringsvärde, syntes vara väl lågt beräknadt och att hufvudgården icke borde försäljas annat än på offentlig auktion till den högstbjudande. Med dessa inskränkingar har styrelsen tillstyrkt förslaget.

I en den 26 juni 1911 dagtecknad skrift har emellertid Anders Nilsson förnyat sin anhållan att till det åsatta saluvärdet, 8,000 kronor, få inköpa hufvudgården till ifrågavarande egendom samt därvid anfört, bland annat, följande. Det nuvarande brandförsäkringsvärdet å flertalet af de vid hufvudgården befintliga husen motsvarades icke numera af dessas verkliga värden. Stallet och ladugården t. ex., som uppförts för öfver 33 år sedan, hade gifvetvis sedan dess betydligt sjunkit i värde, men vore fortfarande försäkrade för ett värde, som om de vore nya. Tack vare att Nilsson under sin långa arrendetid så afsevärdt förbättrat gården, hade den kunnat åsättas ett med andra hemman i orten jämförelsevis högt saluvärde. Såsom en lön för sitt långvariga och trogna arbete på denna kronoegendom borde Nilsson nu till skäligt pris få köpa detta sitt hem, som han till stor del skapat.

Vid ansökningen har Nilsson fogat ett af kronojägaren A. Sundström den 26 juni 1911 utfärdadt intyg af innehåll, att då Nilsson år 1875 tillträdtt hemmanet Åsen nr 5 nästan alla husen där varit förfallna samt åker och äng i vanhäfd, att Nilsson uppfört största delen af de nu å hemmanet befintliga husen samt delvis nyodlat och i öfrigt väl skött hemmanet, hvarigenom dess värde betydligt höjts, samt att det åsatta saluvärdet, 8,000 kronor, borde anses fullt jämförligt med hvad jordbruks-hemman i orten i allmänhet betingade. Jämväl har Nilsson företett ett likaledes den 26 juni 1911 dagtecknadt intyg, utfärdadt af tre af Hamnerdals försäkringsbolag för hållande af syn å hos bolaget brandförsäkrade byggnader utsedda personer, enligt hvilket intyg synemännen funnit åbyggnaderna vid Åsen brandförsäkrade högre än hvad som i allmänhet vore vanligt, i synnerhet stallet och fähuset, hvilkas försäkringsvärde allaredan bort nedsättas.

Uti inforordadt utlåtande den 27 september 1911 har domänstyrelsen, med öfverlämnande af underdåniga utlåtanden af vederbörande skogstjänstemän, hvilka därvid ånyo tillstyrkt bifall till Nilssons ansökan, anført, bland annat, följande. I ärendet vore ej upplyst och än mindre styrkt, att sökanden kunde anses vara obemedlad eller mindre bemedlad, i följd hvaraf äfven med afseende härpå torde erfordras Riksdagens särskilda medgifvande för att framställningen skulle kunna bifallas. Då styrelsen, ehuru i ärendet upplysts, att åbyggnadernas brandförsäkringsvärde skulle vara för högt, fortfarande funne det uppskattade försäljningsvärdet för denna fastighet vara för lågt, skulle styrelsen allenast på det sätt kunna ifrågasätta, att Kungl. Maj:t skulle efter Riksdagens särskilda medgifvande bifalla framställningen, att sökanden finge erbjudas köpa hufvudgården vid kronoparken Åsen till ett pris af 10,500 kronor, hvarigenom kronan utöfver det enligt vanliga grunder beräknade saluvärdet kunde anses återfå det belopp, 2,500 kronor, hvarmed kronan bidragit vid uppförandet af det år 1900 nybyggda boningshuset vid egendomen. Styrelsen ansåge emellertid, att kronans intresse i förevarande fall bäst skulle tillgodoses genom att försäljningen skedde i den ordning styrelsen föreslagit i sin underdåniga framställning den 18 juni 1910.

Uti en handlingarna bilagd, till öfverjägmästaren ställd skrift har Nilsson sedermera förbundet sig att, därest han under hand finge inköpa de af honom arrenderade inägorna vid Åsen, för desamma betala ett pris af 10,500 kronor, ehuru väl priset syntes honom väl högt.

Emot den föreslagna försäljningen af vissa delar af kronoparken Åsen har jag intet att erinra. Hvad beträffar sättet för afyttringen af den största lotten borde den under vanliga förhållanden försäljas på offentlig auktion till den högstbjudande. I detta speciella fall synes mig emellertid starka skäl tala för att förfara på annat sätt. Arrendatorn Nilsson har under en mansålder arrenderat gården och under tiden uppodlat en icke ringa del af den nuvarande åkerarealen, hans son och dennes barn äro där födda och önska bibehålla fädernes hemmet och själf har Nilsson enligt samstämmiga vittnesbörd väl skött egendomen. Därtill kommer, att han nu erbjudit sig att för densamma erlægga en köpeskilling, som måste anses fullt motsvara dess värde. Under sådana förhållanden anser jag mig böra föreslå, att ägolotten under hand försäljes till Nilsson för ett pris af 10,500 kronor, med rätt för Nilsson att inbetala summan under loppet af 6 år med en sjättedel årligen, såvida han för fullgörandet däraf ställer fullgod säkerhet. Enligt hvad jag inhämtat är

*Departements-
chefen.*

ifrågavarande ägolott nu utarrenderad till den 14 mars 1913, hvadan tillträdet torde böra bestämmas till sistnämnda dag.

För försäljning af det med ägofigurerna nr 17—21 betecknade området och af torpet Mattistorpet är nådiga kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egna-hemslägenheter från vissa kronoegendomar visserligen icke direkt tilllämplig, då stamhemmanet utgöres af en icke inköpt skogsegendom i Norrland, men synes mig dessa områden lämpligast böra upplåtas i enlighet med de i samma kungörelse angifna grunder.

Under åberopande häraf får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå Riksdagen medgifva,

dels att förenämnda, med ägofigurerna nr 17—21 betecknade område äfvensom torpet Mattistorpet med ofvan angifvet område må hvar för sig från egendomen upplåtas med tillämpning af bestämmelserna i berörda nådiga kungörelse den 31 december 1909 samt med iakttagande af de i nådiga brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af de i kungörelsen angifna grunder meddelade närmare bestämmelser;

dels ock att de öfriga inägorna vid hufvudgården å hemmanet Åsen nr 5 samt en mellan inägorna och den s. k. Fyrån belägen utmark må med ofvan angifvet område för ett pris af 10,500 kronor försäljas till arrendatorn Anders Nilsson med tillträde den 14 mars 1913 och med rätt för denne att, såvida han därför ställer fullgod säkerhet, betala köpeskillingen under loppet af sex år med en sjättedel årligen.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet af den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Erland Falk.